Ses Bilgisi — Deneme

Akıllı Soru · 05.11.2026 · 5 soru

Dil bilgisinde kimi başlıklar tek başına değil, birbiriyle ilişkili biçimde öğretilir. Bu yüzden öğrenci, bir yandan anlam ilişkisi kuran unsurları tanırken bir yandan da yazım biçimlerine dikkat eder. Özellikle konuşmada sık geçen bazı küçük sözcüklerin ayrı mı bitişik mi yazıldığı karıştırılabilir. ---- Bu ayrımın kavranması, yazımda yapılan birçok hatayı en baştan azaltır.

1. Bu parçada boş bırakılan yere düşüncenin akışına göre aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

A) Bağlaç olan "de/da" ile bulunma durumu eki olan "-de/-da" nın ayrımı da bu noktada önem kazanır.

B) Ünsüz yumuşaması, sözcüklerin eklerle birleşirken biçim değiştirmesine yol açar.

C) Büyük ünlü uyumu, Türkçe sözcüklerin ses düzenini belirleyen temel ölçütlerden biridir.

D) Soru eki "mi/mı/mu/mü" de kendinden önceki sözcükten her zaman bitişik yazılır.

E) Bağlaç olan "ki"nin kullanımı, metin içindeki anlam ilişkilerini güçlendirir.

Ses düzeni, yazım kadar dikkat gerektirir. Bir sözcük ek aldığında kök ile ek arasındaki sınır her zaman aynı kalmaz; kimi zaman sözcüğün son ünsüzü yumuşar, kimi zaman da ünlü uyumu yeni biçimi belirler. Ayrıca özel adlara getirilen eklerin yazımı da ayrı bir dikkat alanıdır. Bu yüzden tek bir konu başlığı gibi görünse de ses bilgisi, farklı kuralları birlikte düşünmeyi zorunlu kılar.

2. Bu parçaya göre ses bilgisiyle ilgili aşağıdakilerden hangisine ulaşılamaz?

A) Kimi sözcükler ek aldığında biçim değiştirebilir.

B) Ünlü uyumu, sözcüğün yeni biçimini etkileyebilir.

C) Özel adlara gelen eklerin yazımı ayrıca gözetilmelidir.

D) Ses bilgisi, birden çok kuralın birlikte düşünülmesini gerektirir.

E) Ses bilgisi kuralları yalnızca yazım yanlışlarını doğrudan açıklamak için vardır.

Bir sözcükteki ünlü dizilişi, kulağa yalnızca ahenk vermez; sözcüğün Türkçe kökenli olup olmadığını düşündürür. Bu nedenle dildeki birçok ses olayı, biçim ile köken arasındaki ilişkiyi de görünür kılar. Öğrenci, bir örneğin doğru yazılıp yazılmadığını değerlendirirken tek bir kurala değil, bazen birkaç ses özelliğine birlikte bakmak zorunda kalır.

3. Bu parçada aşağıdakilerden hangisine değinilmemiştir?

A) Ünlü dizilişinin sözcük yapısı hakkında ipucu verebildiğine

B) Ses olaylarının biçim ile köken ilişkisini gösterebildiğine

C) Bir örneğin değerlendirilmesinde birden fazla kurala bakılabildiğine

D) Türkçe kökenli olmayan sözcüklerin de Türkçede bulunabildiğine

E) Ses bilgisinin yalnızca sözlük anlamını açıklamak için kullanıldığına

Kütüphanede çalışanlar, yeni gelen bağışları önce ayırır, sonra katalog numarasına göre yerleştirir. Nadir bulunan kitaplar, güvenlik kontrolünden geçmeden raflara çıkarılmaz. Bu nedenle işlem sırası bozulduğunda, bütün düzen aksar. ----

4. Bu parçada boş bırakılan yere düşüncenin akışına göre aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

A) Bir kitabın değerini korumak için yalnızca onu saklamak yeterlidir.

B) Kataloglama, kitapların yerini değil, rastlantısal dolaşımını belirlemelidir.

C) Düzenli bir kütüphane, her kitabın doğru zamanda doğru yere ulaşmasına bağlıdır.

D) Bağışlanan kitapların hepsi doğrudan okuma salonuna taşınır.

E) Güvenlik kontrolü, kitapların okunma hızını artırmak için yapılır.

I. Ankara'ya ilk kez 2019'da geldim. II. Bu yılki seminerde konuşmacı çok hazırlıklıydı. III. Kitabın kapağı yıpranınca yenisini aldık. IV. Soru mu zor, yoksa süre mi kısaydı? V. Gözlüklerini masaya koyup dışarı çıktı.

5. Numaralanmış cümlelerin hangisinde ünsüz yumuşamasına uğramış bir sözcük vardır?

A) I.

B) II.

C) III.

D) IV.

E) V.

Cevap Anahtarı

1. A	2. E	3. E	4. C	5. C

Çözümler

1. Parçada sözcüklerin ayrı mı bitişik mi yazıldığı anlatılıyor ve ardından bunun yazım hatalarını azalttığı belirtiliyor. Bu akışı en iyi sürdüren seçenek, bağlaç olan "de/da" ile ek olan "-de/-da" ayrımını vurgulayan A'dır. En güçlü çeldirici D yanlıştır; çünkü soru eki ayrı yazılır, bitişik yazılmaz. D seçeneği gerçek bir yazım unsurunu içerir, ancak kuralı ters çevirdiği için bu bağlamda savunulamaz.

2. Parçada ses bilgisinin ek alırken ortaya çıkan biçim değişiklikleri, ünlü uyumu ve özel adlara gelen ekler açısından dikkat gerektirdiği söyleniyor; ayrıca bu alanın birden çok kuralı birlikte düşündürdüğü belirtiliyor. Buna karşılık E, ses bilgisi kurallarının yalnızca yazım yanlışlarını açıklamak için var olduğunu ileri sürer; bu, parçada yoktur ve aşırı bir genellemedir. En güçlü çeldirici A'dır; çünkü parçada açıkça söylenmiştir, bu nedenle yanlış değildir.

3. Parçada ünlü dizilişinin ipucu vermesi, ses olaylarının biçim-köken ilişkisini göstermesi ve değerlendirmede birden çok kurala bakılması anlatılıyor. Türkçe kökenli olmayan sözcüklerin Türkçede bulunabileceği de A ve B'nin doğal sonucudur. Ancak ses bilgisinin yalnızca sözlük anlamını açıklamak için kullanıldığına dair bir ifade yoktur. En güçlü çeldirici D'dir; çünkü parça doğrudan söylemese de bu düşünceye kapı aralar, fakat yine de açıkça değinilen bir yargı değildir.

4. Parçada işlem sırası, kataloglama ve düzen arasında neden-sonuç ilişkisi kurulmaktadır. C seçeneği bu akışı tamamlar. En güçlü çeldirici D'dir; ancak parçada kitapların doğrudan okuma salonuna taşınmadığı, önce ayrılıp kataloglandığı açıkça belirtilmiştir.

5. III numaralı cümlede 'kapak' sözcüğü 'kapağı' biçiminde ünlüyle başlayan ek aldığı için ünsüz yumuşamasına uğramıştır. I numaralı cümledeki 'Ankara'ya' özel ada getirilen çekim ekiyle ilgilidir; bu, sorulan ses olayı değildir. Bu nedenle doğru cevap C'dir.